

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – बहिःस्थ

परीक्षा : डिसेंबर – २०२३

सत्र ३ रे

विषय : भरतनाट्यशास्त्र आणि काव्यप्रकाश (19E433)

दिनांक: ०७/१२/२०२३

गुण: ८०

वेळ - दु. २.०० ते दु. ५.००

- सूचना : १) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात. २) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
- प्र १. सविस्तरं द्वौ लिखत। (२८)
१. नाटयं भावानुकीर्तनम्।
 २. मम्मटकृतानि काव्यप्रयोजनानि
 ३. गुणीभूतव्यङ्ग्यं काव्यम्।
- प्र. २. ससन्दर्भं चतुर्णां स्पष्टीकरणं कुरुत। (२८)
१. यत्राव्यवधानेन संकेती गृह्यते स तस्य वाचकः।
 २. वाच्य एव वाक्यार्थः इत्यन्विताभिधानवादिनः।
 ३. परार्थं स्वसमर्पणम्।
 ४. विषयन्तःकृतेऽन्यस्मिन् सा स्यात् साध्यवसानिका।।
 ५. अंशभागैर्भवद्भिस्तु रक्ष्योऽयं नाट्यमण्डपः।
 ६. अशक्ता भगवन् देवा अयोग्या नाट्यकर्मणि।।
- प्र. ३. मातृभाषया चतुर्णामनुवादं कुरुत। (२४)
१. दृष्टा मया भगवतो नीलकण्ठस्य नृत्यतः। कैशिकी श्लक्ष्णनैपथ्या शृङ्गारससम्भवा।।
अशक्या पुरुषैः सा तु प्रयोक्तुं स्त्रीजनादृते। ततोऽसृजन्महातेजा मनसाऽप्सरसो विभुः।।
 २. नर्तकोऽर्थपतिर्वापि यः पूजां न करिष्यति। नकारयिष्यन्त्यन्यैर्वा प्राप्नोत्यपचयं तु सः।।
यथाविधिं यथादृष्टं यस्तु पूजां करिष्यति। स लप्स्यते शुभानर्थान् स्वर्गलोकं च यास्यति।।
 ३. देवानां वचनं श्रुत्वा ब्रह्मा विघ्नानुवाच ह। कस्माद्भवन्तो नाट्यस्य विनाशाय समुत्थिताः।।
ब्रह्मणो वचनं श्रुत्वा विरूपाक्षोऽब्रवीद्वचः। दैत्यैर्विघ्नगणैः साधं सामपूर्वमिदं ततः।।
 ४. ब्रह्मा कुटिलकं चैव भृङ्गारं वरुणः शुभम्। सूर्यश्छत्रं शिवस्सिद्धिं वायुर्व्यजनमेव च।।
विष्णुः सिंहासनं चैव कुबेरी मुकुटं तथा। श्राव्यत्वं प्रेक्षणीयस्य ददौ देवी सरस्वती।।
 ५. नाट्यस्य ग्रहणं प्राप्तं ब्रूहि किं करवाण्यहम्। एतत्तु वचनं श्रुत्वा प्रत्युवाच पितामहः।।
महानयं प्रयोगस्य समयः प्रत्युपस्थितः। अयं ध्वजमहः श्रीमान् महेन्द्रस्य प्रवर्तते।।